

ZE SLOVNÍKŮ KNIH PANA Dr. E. TOMÁŠE

(usnadňuje porozumění výrazům používaným v některých jeho knihách a přednáškách)

advaita	nedvojnost, jednota
advaitavédánta	filozofický monistický systém, jeho základem je tvrzení, že jedinou pravou realitou je brahma a projevený svět je svou povahou iluzorní
adžná	šestá čakra (umístěná mezi obočím)
ahamvrtti	činnost "já", zdroj nevědomosti
ahankára	egoismus, vědomí "já", činitel "já", individualita
ahankára	egoismus, vědomí já, ješitnost
ahinsá	neublížování
ákaša	éter, prostor
ánanda	blaženost
anáhata	čtvrtá čakra (v oblasti solárního plexu)
antahkarana	jemné tělo (astrální tělo), zvané též linga; myslící podstata, vnitřní orgán
antarmukha	obrácený do sebe; sledování vlastních vnitřních procesů
anubhúti	zkušenost bezprostředního poznání
arúpadžhána	vnor, duchovní pohroužení bez tvaru
ásana	sedadlo, trůn; tělesné pozice a cviky v hathajóze
asparšajóga	jóga nad protiklady
asura	démon, zlý duch
ášram	středisko náboženských a duchovních studií a meditací
átman	vnitřní Já, Nadjá, poslední Pozorovatel, Svědek
átmavičára	meditační systém založený na sebedotazování (co jsem já?) - podle Ś.R. Maharšiho
AUM	věčný zvuk, posvátná slabika, mantra, nejobsáhlejší a nejvznešenější symbol hinduistického duchovního poznání (viz též ÓM)
avadhúta	realizovaný světec, který nežije podle zvyklostí světské společnosti
avaranašakti	zakrývající síla máji
avatár	vtělení Boha na zemi
avéša	dokonalé pomoření, příchod blaha
avidjá	nevědomost
Bhagavadgíta	"Zpěv vznešeného"; nejznámější indický náboženský text, "evangelium hinduismu"
bhakta	oddaný
bhakti	láska, oddanost
bhaktijóga	jóga lásky
bháva	cit, pocit, extáze
bhóga	potěšení smyslů
bóhdisattva	světec, který se ze soucitu s ostatními bytostmi dočasně vzdal úplného vyvanutí, nirvány
brahma	věčné nepomíjející absolutno, nevyšší podstata vši existence
bráhman	kněz (příslušník první kasty)
buddha	probuzený; ten, který uskutečnil dokonalé osvícení
Buddha	historický Buddha Šákjamuni (vlastním jménem Siddhárta Gautama) - narozený 563 př. Kristem v dnešním Nepálu, zemřel 486 nebo 483 př. Kristem
buddhi	rozum, inteligence, úsudková schopnost
čakra	středisko duchovních schopností a závislostí (vásan) v jemném těle
čidábhása	odražené vědomí
čit	absolutní vědomí, mysl
čitta	látka myslí, myšlení
daharavidjá	malé poznání; realizace átmana v srdci
daršan	milost Já
dharma	pravda, cesta
dhí	rozum, myšlenka
dhjána	meditace, ponoření
drg	"vidící", Svědek, Vědomí jako poslední pozorovatel
dršja	"viděné" (vesmír), předmět pozorování smysly a myslí
dršti	vidění, pohled
Dvápárajuga	označení jednoho ze čtyř světových věku (byl třetím a trval 864000 lidský let); morálka klesla na polovinu, převládají rituály a lidé přestávají lpět na pravdě, objevily se touhy a choroby
džagat	stvořený vesmír, svět jevů
džapa	opakování božího jména nebo mantry
džíva	živá duše, individuální bytost; ten, kdo žije v těle
džňána	znalost, poznání, vhled, duchovní osvícení

džňánajóga	jóga cesty rozumu a moudrosti
džňánin	osvícený člověk, který poznává přímou zkušenost
granthi	uzel
guna	vlastnost, atribut
guru	duchovní učitel
Indra	vůdčí védský bůh; představuje tvůrčí princip; činitel rozdělení původní jednoty jsoucna
jama	kontrola, sebekontrola
jóga	duchovní cesta; spojení s Bohem, usilování o toto spojení; doslova "jho"
juga	označení čtyř světových věků, jejichž trvání se počítá na nebeské, nikoli lidské roky (1 nebeský rok = 360 let lidských); viz též kalpa a jednotlivé jogy čtyři jogy jsou: Krtajuga nebo-li Satjajuga, Trétajuga, Dváparyuga a Kalijuga.
kaivalja	výjimečnost; osvobození ducha
Kalijuga	označení jednoho ze čtyř světových věků, jejichž trvání se počítá na nebeské, nikoli lidské roky (1 nebeský rok = 360 let lidských); začala údajně 3102 př. Kristem a dosud trvá; z původní morálky zůstala jen čtvrtina, duchovní snahy usínají, poznání upadá v zapomenutí, zlo se ujímá vlády, rozmáhají se nemoci, strach, únava, hlad, hněv a pochybnosti; (přesnost původních výpočtů je zpochybňována, věky mohou být kratší)
kalpa	světový cyklus, světové období; jeden den a noc boha (Brahmy); podle védských spisů časový úsek, který sestává ze čtyř věků (juga) a trvá celkem 4320000 lidských let)
karma	zákon vyrovnání; čin, akce; osud, který si člověk podle zákona příčiny a následku sám vytváří
karmajóga	jógová cesta ke splnutí s Bohem; spočívá v obětavé, nezištné činnosti, při níž je zapomináno na ego
kévala	dočasný
kóan	zenový příběh nebo filozofická hádanka; jeho smyslem je přimět žáka k hlubokému přemýšlení, hluboké introspekci a bleskovému osvětlení; podstatou kóanu je zdánlivý paradox, který žáka nutí, aby opustil běžné logické pojmové chápání a nahradil je intuitivním nazíráním a transcencí
krijájóga	(aktivní jóga) část jógové praxe, která používá procedur vyžadujících úsilí
Kršna	nejproslulejší hrdina indické mytologie, nejpopulárnější hinduistický bůh
Krtajuga	označení jednoho ze čtyř světových věků (byl prvním a trval 1728000 lidský let); je to ideální věk, nezná zlobu, nenávisť, zármutek, strach ani hrozbu
kundaliní	"hadí síla", tj. duchovní síla, jež sídlí v každém člověku na dolním konci páteře
kundaliníjóga	jógová cesta, jejímž cílem je probudit "hadí sílu" a vyzvednout ji nad hlavu, kde se spojí s božským principem, tím jógin dosáhne transcendentálního poznání
linga	znak, znamení; rozlišující vlastnost, charakteristika; jemné tělo
lílá	božská hra světa jevů; božská hra Já
mahábháva	intenzivní, extatická láska k Bohu, nejvyšší projev lásky
mahárši	velký "rši" - velký mudrc, světec
májá	iluze, závoj nevědomosti; božská tvořivá moc
mantra	slabika, sled slabik či slov určených ke zbožné recitaci a opakování
mauna	ticho, mlčení; stav vědomí světce či mudrce
mókša (mukti)	osvobození, spasení
múladhára	čakra ležící na nejnižším místě sušumny mezi pohlavními orgány a konečníkem; spočívá v ní (pokud není probuzená) kundaliní, božská duchovní síla
nádí	"kanál", kterým v jemném těle prochází kosmická energie
nidrá	spánek
nirvána	vyvanutí, vyhasnutí, osvobození
nirvikalpa	nepochybující; nerozdělený
nirvikalpasamádhi	dokonalé pohroužení do absolutního vědomí, do brahma, pocit individuality je rozpuštěn
ÓM	věčný zvuk, posvátná slabika, mantra, nejobsáhlejší a nejvznešenější symbol hinduistického duchovního poznání (viz též AUM)
padma	lotos
paramátma	nejvyšší Já, nejvnitřnější podstata osobnosti totožná s brahma
pradžňá	rozum, pochopení; nejvyšší moudrost, stav osvícení, vhled
prádžňá	stav vědomí hlubokého spánku
prakrti	příroda, kosmická tvořivá prásila; prahmota, z níž se skládá vesmír; přirozenost, základ
pratjáhára	odpoutání smyslů od smyslových předmětů
prána	dýchání, životní dech; kosmická energie
pránájáma	jógická dechová cvičení (zpravidla spojená se zvukem)
prasád	milost, příze boha; jas, čistota, duševní klid
préma	nejvyšší láska k Bohu
puruša	prvotní věčný člověk, nejvyšší bytí; identický s átmanem a tím i s brahma (přestože z jeho spojení s prakrti vzniká vesmír, přihlíží puruša jako neúčastněný divák jeho událostem a proměnám)

rádžajóga	královská jóga
rši	věštec; světec; mudrc
sadguru	dokonalý guru, který dosáhl osvícení a splnul v jedno s božským vědomím
sádhana	duchovní praxe (cvičení zaměřené na zvládnutí některých z jógových cest)
sahadža	přirozený, vrozený
sahasrára	sedmá čakra (nachází se nad horním koncem sušumny (na temeni hlavy v jemném těle a kousek nad hlavou)
sákšin	Svědék, poslední pozorovatel, vnitřní já
samádhi	stav naprostého pohroužení, sjednocení
samjama	duchovní koncentrace, sebeovládnutí
sannjása	zřeknutí se všech světských a nepotřebných osobních zájmů kvůli dosažení nejvyššího poznání a osvobození
sansára	koloběh zrození, smrti a opětovného zrození
sat	existence, jsoucno, skutečnost; absolutní věčné neměnné bytí
sat-čit-ánanda	existence - vědomí - blaho; přibližná představa absolutního bytí, čili brahma
Satjajuga	zlatý, ideální věk, neznající zlobu, nenávisť, zármutek, strach (údajně trval 1728000 lidských let)
satsang	sdružení s Pravdou; pobyt ve společnosti duchovní osobnosti, mudrce
sattvický	čistý, jasný
savikalpasamádhi	pohroužení, kdy zůstává vědomí jáství (individuality)
siddhi	nadpřirozené psychické schopnosti, které se mohou objevit jako vedlejší produkt duchovního vývoje
subham astu sarvadžagam	šťastny ať jsou všechny bytosti
sušumná	nejdůležitější kanál v jemném těle (anatomicky odpovídá míšní dutině páteře)
sútra	literární dílo sepsané hutným aforistickým slohem (náboženské nebo filozofické)
svadhišthána	druhá čakra (leží naproti pohlavnímu orgánu)
svarúpa	forma, podstata
šakti	síla, moc, božská energie, energie
Šakti	manželka Šivova, personifikace prvotní energie, síly
Šiva	třetí bůh hinduistické trojice (vedle Brahmy a Višua), ničitel nepoznání; dobrotivý, přátelský
tamas	tupá pasivní síla přírody; projevuje se jako nepoznání, neschopnost, temnota, lenost
tantra	učení, systém, vlákno; tantrajóga - viz kundalinijóga
tapas	žár, vedro, askeze; pokání, intenzivní duchovní cvičení, jehož cílem je dosažení nejvyššího poznání
tat	doslova "to" - užíváno ve smyslu nejvyššího principu absolutna
Trétajuga	označení jednoho ze čtyř světových věků (byl druhým a trval 1296000 lidský let); již se objevila oběť a morálky (dharmy) ubylo o jednu čtvrtinu, oběti vyžadovaly více rituálů a obřadů, lidé již nejednali nezištně, ztrácí se pocit odpovědnosti
trikála	tři časy (minulost, přítomnost, budoucnost)
vásany	skryté tendence, potlačená podvědomá ztotožnění; latentní sklony, závislosti, jež si člověk přináší z minulých životů a které se mohou kdykoliv projevit; vinou nevědomosti si je však vytváří také v průběhu přítomného života
védana	znalost, vědění
védy	souhrn nejstarších textů indické literatury
vičára	zkoumání, rozlišování
višva	vesmír, bdění
vivéka	rozlišování mezi skutečným a neskutečným, mezi věčným a pomíjivým

Výběr a výklad by měl být považován za orientační, dostatečný pro četbu knih a poslech přednášek manželů Tomášových.

Pro podrobnější informaci lze doporučit:

Lexikon východní moudrosti - (Buddhismus, Hinduismus, Taoismus, Zen)

Votobia, Olomouc, 1996 - ISBN 80-7198-168-0